

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διεθνές Ἐπιστημονικὸ Συνέδριο
γιὰ τὰ 100 χρόνια τοῦ περιοδικοῦ *ΘΕΟΛΟΓΙΑ*
1923-2023

Ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία ἐν πορείᾳ
στήν «ἄυλη πραγματικότητα» τῆς ὕστερης νεωτερικότητας

Πρόγραμμα

Ἀθήνα, 11-15 Ὀκτωβρίου 2023

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

Μακ. Αρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. Ἱερώνυμος

Ἀντιπρόεδρος

Σεβ. Μητρ. Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος

Μέλη

Σεβ. Μητρ. Κορίνθου κ. Διονύσιος
Σεβ. Μητρ. Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων
Σεβ. Μητρ. Κίτρους καὶ Κατερίνης κ. Γεώργιος
Σεβ. Μητρ. Λαρίσης καὶ Τυρνάβου κ. Ἱερώνυμος
Σεβ. Μητρ. Περιστερίου κ. Γρηγόριος
Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ὠρεῶν κ. Φιλόθεος

Γραμματέας

Ἀλέξανδρος Κατσιάρας, Διευθυντῆς Συντάξεως περιοδικοῦ *Θεολογία*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ περιοδικοῦ *Θεολογία*
γιὰ τὴν περίοδο 2023-2024:

Σεβ. Μητρ. Κεφαλληνίας κ. Δημήτριος
Σεβ. Μητρ. Κρήνης κ. Κύριλλος, Καθηγητῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ε.Κ.Π.Α.
Νικόλαος Μαγγιώρος, Καθηγητῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.
Δημήτριος Μόσχος, Καθηγητῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ε.Κ.Π.Α.
Χρυσόστομος Σταμούλης, Καθηγητῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.
Ἀπόστολος Κραλίδης, Καθηγητῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.
Χρῆστος Καραγιάννης, Ἀν. Καθηγητῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ε.Κ.Π.Α

Θεολογώντας στον κόσμο τῆς μηχανῆς

Με ἀφορμὴ τῆ συμπλήρωση 100 ἐτῶν ἀπὸ τὴν ἴδρυση καὶ τὴ συνεχῆ κυκλοφορία τοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ *Θεολογία*, ἡ Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διοργανώνει Διεθνὲς Ἐπιστημονικὸ Συνέδριο μὲ τίτλο: «Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία ἐν πορείᾳ στὴν “ἄυλη πραγματικότητα” τῆς ὕστερης νεωτερικότητας», μὲ τὴ συμμετοχὴ διακεκριμένων ὁμιλητῶν ἀπὸ ὅλο τὸν ὀρθόδοξο καὶ ὄχι μόνο κόσμο.

Ἡ Θεολογία συνήθως περιγράφεται ὡς ὁ καρπὸς τῆς διαρκοῦς ἐγρηγόρσεως καὶ τῆς μακρᾶς πάλης τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι συγκεκριμένων αἰρετικῶν προκλήσεων καὶ ἀποκλίσεων. Ἐπιχειρεῖ νὰ ἐρμηνεύσει, ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ, ἐν ἐκάστη ἐποχῇ, τὴν πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ἐκδηλούμενη θεία Ἀποκάλυψη ὡς σωτηριώδη ἀλήθεια γιὰ σύνολη τὴν κτίση.

Ἡ ἀπώθηση τοῦ Θεοῦ στὸ ὑπερέραν καὶ ἡ ὑποβάθμιση τοῦ ὑπεραισθητοῦ κόσμου, κατ' ἐξοχὴν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους (Διαφωτισμός), ἄφησε μετέωρο τὸν αἰσθητὸ κόσμο, μὲ συνέπεια τὴ σύγχρονη ρευστότητα, καθ' ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸς δὲν εἶναι αὐτοδημιούργητος. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος προσπαθεῖ νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν ἄβυσσο τῆς ρευστότητας ἀναζητώντας ἔρεισμα στὴ «μηχανοποίηση».

Οἱ ἐπιστημονικὲς ἐξελίξεις, ἡ τεχνολογικὴ πρόοδος, ἡ ψηφιακὴ πραγματικότητα, ἡ βιοτεχνολογία μὲ τὶς διαρκῶς προστιθέμενες ἐφαρμογὲς καὶ δυνατότητές τους φαίνεται ὅτι ἀνακαθορίζουν τὶς ἀνθρωπολογικὲς καὶ κοσμολογικὲς ἀντιλήψεις καὶ παραμέτρους.

Ἐχει ἤδη ἀνατεῖλει ἡ ἐποχὴ τοῦ μετα-σύμπαντος (metaverse), ποῦ «ὑπόσχεται» τὴν ἀποδόμηση καὶ κατάργηση τῶν φυσικῶν περιορισμῶν τοῦ χωροχρόνου. Ἡ «ἐπαυξημένη» πραγματικότητα, ὁ εἰκονικὸς κόσμος, τὰ τεχνητὰ περιβάλλοντα ἀποδιαρθρώνουν, ἀπειλοῦν καὶ ὑποκαθιστοῦν μαζικὰ τὸ φυσικὸ καὶ κοινωνικὸ περιβάλλον.

Ἡ ἀνθρωπότητα ὅμως δείχνει ἀνυποψίαστη γιὰ τὸ μεταφυσικὸ ὑπόβαθρο τῆς τεχνολογίας ἐν γένει καὶ τὶς βαθύτερες προεκτάσεις τῶν παρενεργειῶν της. Τὸ ὅλο ζήτημα τὸ περιορίζει σὲ ἐπίπεδο χρήσης. Ἀλλὰ ἡ ὀρθὴ χρῆση τῆς τεχνολογίας δὲν ἀγγίζει τὸ μεταφυσικὸ ὑπόβαθρο τῆς καὶ βεβαίως δὲν λύνει τὸ πρόβλημα, διότι ποιὰ εἶναι ἡ καλὴ χρῆση

ένος ὄπλου; Ἐπιπλέον, «μεταπτωτικά» δὲν μπορούμε νὰ μιλάμε γιὰ «οὐδετερότητα» τῆς τεχνικῆς οὔτε νὰ ἐλπίζουμε στὴν ἀποκλειστικὰ καλὴ χρῆση τῆς, καθότι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀναμάρτητος.

Στὴ διήγηση τῆς Γενέσεως, ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο προσεγγίζει ἡ ἀνθρωπότητα τὸ ξύλο τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν (Γεν. 2, 17: «ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»), φανερῶνει ὅτι ἀντιλαμβάνεται τὶς δυνατότητες ὀλόκληρης τῆς κτίσης ὑπερτιμημένα καὶ ἐξωπραγματικά. Τὸ συγκεκριμένο «δένδρο» στὴν ἀρχὴ ἦταν ἀπαρατήρητο. Ἐπρεπε πρῶτα νὰ μεταβάλει ἡ ἀνθρωπότητα τὴν ἀντίληψή τῆς περὶ Θεοῦ, γιὰ νὰ ἀποκτήσει τὸ δένδρο μιὰ οἰονεὶ ὑπόσταση. Προηγείται, δηλαδὴ, ἡ ἀλλαγὴ τῆς σχέσης μὲ τὸν Θεό, ἀκολουθεῖ ἡ θέαση τοῦ δένδρου, ἡ παρατήρησή του, ἡ συζήτηση πάνω στὶς δυνατότητές του, καὶ μετὰ ἡ χρῆση – ἡ βρώση τῶν καρπῶν του. Πρῶτα ἀλλάζει ἡ περὶ Θεοῦ ἀντίληψη τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔπεται ἡ ἀλλαγὴ τῆς ἀντίληψής του ἀπέναντι στὴν κτίση, τὴν ὕλη καὶ τὸ σῶμα. Μὲ ἄλλα λόγια, σὲ πρῶτο στάδιο ὁ ἄνθρωπος μετέβαλε τὴν ἀντίληψή του περὶ Θεοῦ, σὲ δεῦτερο στάδιο δοκίμασε τὸν καρπὸ τοῦ δένδρου καὶ μετὰ ἀντιλήφθηκε ὅτι εἶναι γυμνός. Εἶδε τὸ σῶμα του γυμνὸ γιὰ πρώτη φορά. Πρὶν δοκιμάσει τὸν καρπὸ, πρὶν χρησιμοποιήσει τὸ «εἰδέναι καλὸν καὶ πονηρόν», δὲν εἶχε ἐμπειρία τῆς γυμνότητάς του.

Δὲν γνωρίζουμε ἀκριβῶς πῶς θὰ ἦταν ἡ ἀνθρωπότητα, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιοῦσε τὴν ἐλευθερία του διαφορετικὰ. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας κάνουν ὀρισμένες ἐνδιαφέρουσες νύξεις, εἶναι ὅμως γεγονὸς ὅτι ἔκτοτε ἡ ἀνθρωπότητα εἰσῆλθε στὴ φάση ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποία κάθε ἐπιλογὴ τῆς ἐξ ὀρισμοῦ ἐνέχει αὐτὴ τὴ διπολικότητα τῆς ἐμπειρίας τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ παράλληλα στὴ φάση ποὺ ἡ τεχνολογία εἶναι ἀναπόφευκτη.

Ἡ οὐσία αὐτῆς τῆς πρωταρχικῆς ἀλλοτριώσεως ἦταν ἡ εἴσοδος τῆς ἀνθρωπότητας στὸ φάσμα τῆς αὐτοαναφορικότητας, μὲ συνέπειες σὲ πολλαπλὰ ἐπίπεδα, καὶ κυρίως σ' ἐκεῖνο τοῦ θανάτου. Ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ἀλλοτριώσεως-αὐτοαναφορικότητας, ὁ ἄνθρωπος δὲν μπόρεσε νὰ λάβει τὴν ἀπαιτούμενη ἀπόσταση ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ὥστε νὰ συνειδητοποιήσει ὅτι ἡ λύτρωσή του ἀπὸ τὸν φαῦλο κύκλο τῆς ἐναλλαγῆς τῆς ἐμπειρίας τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ δὲν ἔγκειται στὴν προσπάθειά του νὰ ἀναιρέσει ὁ

ἴδιος, ἀπ' εὐθείας, τὶς συνέπειες τῆς ἐπιλογῆς του καθ' αὐτές, ἀλλὰ στὴν ἐπανεύρεση τῆς πρωταρχικῆς σχέσεώς του μὲ τὸν Θεό.

Ὁ ἄνθρωπος εἶχε πλέον εἰσέλθει στὸ πεδίο τῆς ἐπιβίωσης, μὲ τὴν γυμνότητά του νὰ στέκεται ἀπειλητικὴ καὶ ἀποκαλυπτικὴ. Προσπάθησε νὰ τὴν ἀντιμετωπίσει ἐργαλειακά, περιστασιακά, ράβοντας φύλλα. Ἀλλὰ ἀπέφευγε νὰ μπεῖ στὴν οὐσία τοῦ προβλήματός του, ποῦ εἶναι ἡ αὐτοαναφορικότητά του.

Ὁ Θεὸς γνωρίζει αὐτὴν τὴν νέα, παρείσακτη πραγματικότητα, τὴν ἀποκαλύπτει, ἀλλὰ δὲν προβαίνει στὴ «δαιμονοποίησή» της – ἀπεναντίας, ἀμέσως τὴν ὀριοθετεῖ: *ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῆ τὸν ἄρτον σου* (Γεν. 3, 19)· *καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν Κύριος ὁ Θεός ... ἐργάζεσθαι τὴν γῆν* (Γεν. 3, 23). Ἀργότερα μάλιστα, θὰ δώσει καὶ «τεχνικὲς ὁδηγίες» γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς Κιβωτοῦ τοῦ Νῶε καὶ τῆς Κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης, θὰ δωρήσει δηλαδὴ στὸν ἄνθρωπο τὴ γνώση καὶ τὶς ἱκανότητες, ἀλλὰ μαζὶ μὲ αὐτὲς καὶ τὸ ὄριο, τὴν κατεύθυνση ποῦ πρέπει νὰ ἀκολουθηθεῖ. Παρ' ὅλα αὐτά, ὁ ἄνθρωπος ἔφτιαξε τὸν Πύργο τῆς Βαβέλ...

Ἀπὸ τὴν ἀρχή, ὁ Θεὸς ἀναγγέλλει τὸν ἐρχομό, τὴν ἀποστολὴ κάποιου, ὁ ὁποῖος θὰ τηρήσει τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφως καὶ ὁ ὄφιν θὰ τοῦ τηρήσει τὴν πτέρναν (Γεν. 3, 15). Ἀναζητᾶ τὴ σύναψη μιᾶς σχέσης μὲ τὸν ἄνθρωπο σὲ ἐπίπεδο ὄντολογικὸ, προκειμένου νὰ ὑπάρχει ἡ ἀνθρώπινη κατάφαση στὴν Ἐνανθρώπηση, στὴν ἐπανόρθωση καὶ θέωση τῆς ἀνθρώπινης φύσης.

Αὐτὴν τὴν ἀποστολὴ φέρει εἰς πέρας ὁ Χριστός. Στὸ μεσοδιάστημα μεταξὺ ἱστορίας καὶ ἐσχάτων ἢ πλειοψηφία τῆς ἀνθρωπότητας θὰ ἐπιμένει στὴν ἐργαλειακὴ ἀντιμετώπιση ὅχι μόνον τῶν ἐκαστοτε ἀναπόφευκτων πρακτικῶν ἀναγκῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ὄντολογικῶν «ἀναγκῶν», δηλαδὴ τῆς ὄντολογικῆς τῆς προοπτικῆς. Μιὰ ἄλλη μικρὴ μερίδα (ἡ Ἐκκλησία ὡς σῶμα Χριστοῦ) ἐπιλέγει τὴ ριζικὴ ἀντιμετώπιση τῶν συνεπειῶν διὰ τῆς προσέγγισης τῆς αἰτίας ποῦ τὶς προκάλεσε, καὶ ἡ ὁποία συμπυκνώνεται στό: *«ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς»* (Ματθ. 6, 33-34), φέροντας ὡς παράδειγμα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, ποῦ δὲν «ἐργάζονται» γιὰ τὴν τροφή ἢ γιὰ τὴν ἐνδυμασίαν τους, κι ὅμως ὁ Θεὸς μεριμνᾷ γι' αὐτά. *Ἐαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζῶν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.*

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος δυσκολεύεται νὰ ἀντιληφθεῖ ὅτι ἡ τεχνολογία στὴν οὐσία της εἶναι κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὴν χρῆση τους. Ὅμως, φιλόσοφοι καὶ ἐπιστήμονες ἔχουν μιλήσει κι ἔχουν ἐπισημάνει αὐτὴ τὴ διαφορά. Ὁ Martin Heidegger (*Die Frage nach der Technik*, 1954) ἐδῶ καὶ δεκαετίες ἔχει προειδοποιήσει ὅτι: «ἡ οὐσία τῆς τεχνολογίας κατὰ κανένα τρόπο δὲν εἶναι κάτι τὸ τεχνικό». Ἡ τεχνική, ὅπως σημειώνει ὁ Σπ. Κυριαζόπουλος (*Ἡ καταγωγή τοῦ τεχνικοῦ πνεύματος*, 1965, σ. 15): «δὲν ἐμφανίζεται εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὡς ιδιότης ἀπλῶς καὶ μόνον τοῦ τεχνίτου, ἀλλ' εἶναι ἡ στάσις τοῦ ἀνθρώπου ἐντὸς τοῦ κόσμου [...]. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἡ τεχνική ἀπλῶς τὸ σύνολον τῶν μηχανικῶν ἀντικειμένων, ἀλλ' ὁ τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου δημιουργοῦνται τὰ σύγχρονα προβλήματα καὶ ἡ μέθοδος τῆς λύσεώς των καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ προϋπόθεσις τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας. Ἴδου διατί ὁ λόγος περὶ τεχνικῆς δὲν ἀναφέρεται εἰς τὰ πράγματα ἀλλ' εἰς τὸν ἄνθρωπον δὲν εἶναι λόγος περὶ τεχνικοῦ ἔργου, ἀλλὰ περὶ τεχνικοῦ πνεύματος». Ἐπομένως, τὰ τεχνολογικὰ ἐπιτεύγματα ἐνσαρκώνουν τὸ «τεχνικὸ πνεῦμα», ἀποτελοῦν συνέπεια καὶ ἔκφρασή του, ἀλλὰ δὲν ταυτίζονται μὲ αὐτό.

Πρέπει νὰ σκεφθοῦμε τὸ αὐτονόητο: ὅτι καμμία τεχνολογικὴ καινοτομία καὶ ἐξέλιξις δὲν εἶναι οὐδέτερη. Κάθε καινούργια τεχνολογία ἀνατρέπει τὴν προηγούμενη τάξι τῶν πραγμάτων. Δὲν ἔχει σημασία πῶς χρησιμοποιοῦμε ἓνα καινούριο μέσο. Ἀκόμη καὶ ἡ λεγόμενη «καλή» χρῆση του, ἀνατρέπει τὴν ἀντίληψη τοῦ κόσμου, πὸ εἶχαμε μέχρι ἐκεῖνη τὴ στιγμή. Ἡ συνείδησή μας, ἡ συμπεριφορὰ μας, ἡ σκέψις μας προσαρμόζονται στὶς δυνατότητες καὶ συνηθίζονται στὶς εὐκολίες πὸ μᾶς παρέχει.

Θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κάποιος ὅτι ἡ βαθύτερη καὶ λανθάνουσα λειτουργία τῆς τεχνολογίας εἶναι νὰ κρύβει καὶ νὰ κρύβεται. Ἡ οὐσία της ἀναφέρεται στὸν σκοπὸ πὸ ἐνέχει τὸ ἐργαλεῖο. Κάθε ἐργαλεῖο ἐμπεριέχει ἓνα σκοπὸ πὸ ὑπαγορεύτηκε ἀπὸ τὴν ἀνάγκη γιὰ μιὰ λειτουργία. Καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ἐργαλείου ὑπάρχει πέρα ἀπὸ τὴν χρῆση του. Ἡ ἐστίαση στὴν χρῆση ἀπομακρύνει τὴν συζήτηση ἀπὸ τὴν οὐσία τῆς τεχνολογίας, πὸ ὀρίζεται ἀπὸ τὴν στάση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὸν Θεὸ καὶ τὴ φύση. Ἡ χρῆση δὲν ἐξαγιάζει τὸν σκοπὸ, ὅπως ὁ σκοπὸς δὲν ἐξαγιάζει τὸ ἐργαλεῖο (ἢ τὸ μέσον). Ἡ τεχνικὴ ὡς στάση ζωῆς δὲν εἶναι

ἀπλῶς ἐπακόλουθο, ἀλλὰ καὶ παράγοντας μιᾶς ἄλλης ἀντίληψης περὶ ἀνθρωπότητας, κόσμου καὶ Θεοῦ.

Ἡ «τεχνολογικοποίηση» τοῦ ἀνθρώπινου βίου εἶναι πλέον καθολικὴ καὶ λαμβάνει διαστάσεις σωτηριολογικές, ὑπαρξιακές, ὄντολογικές. Ἡ πίστη στὴν τεχνολογικὴ πρόοδο καὶ ἡ διευκόλυνση ποὺ αὐτὴ παρέχει λαμβάνουν στὸ ἐδῶ καὶ τώρα διαστάσεις μεσσιανικοῦ χαρακτήρος, ἀποδυναμώνοντας καὶ ὑποσκάπτοντας κάθε παραδοσιακὴ ἔκφραση θρησκευτικότητας. Μὲ βάση τὰ προαναφερθέντα, προκύπτει ἓνα κρίσιμο ἐρώτημα: Κατὰ πόσον ἀλλοιώνεται ἡ θεολογικὴ μας ταυτότητα καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας συνείδηση ἀπὸ τὴ μεσολάβηση τῆς τεχνολογίας;

Μία ἀπὸ τὶς ἀντινομίες τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ ἔγκειται στὸ ὅτι ἀφ' ἑνὸς εἶναι ὑλιστικὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου προβάλλει ἓνα ἄυλο, εἰκονικὸ μοντέλο ζωῆς. Κατὰ βάθος ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς, ἀποδεσμευόμενος ἀπὸ τὴν ὕλη, ἐξαυλούμενος, ὑποτιμᾷ τὴν ὕλη σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε νὰ διερωτᾶται κανεὶς μήπως ἡ Σάρκωση καθίσταται «ἄνευ νοήματος» καὶ ἢ κατὰ Χριστὸν μεταμόρφωση τῆς ὕλης ἀνέφικτη.

Ἐνώπιον αὐτῶν τῶν περίπλοκων ζητημάτων, ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι οἱ ἀντινομίες δὲν θὰ ἀρθοῦν ἐντὸς τῆς ἱστορίας οὔτε ἐκ τῆς ἱστορίας. Αὐτὴ ἡ διακλήρυξη ἔχει ὄντολογικὴ ἀξία. Ἡ Θεολογία δὲν ὑπάρχει γιὰ νὰ κατηγορεῖ, νὰ ἐπιτίθεται, ἀλλὰ γιὰ νὰ διακρίνει τὰ ὅρια τῶν ὄντων, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Τερτυλλιανὸς (*Ad Nationes, De carne Christi*, κ.ά.). Ἀκόμα καὶ τὰ ζιζάνια ἀφήνει νὰ ἀναπτύσσονται ἀνάμεσα στὶς ὑγιεῖς φύτρες. Σήμερα, καλεῖται νὰ ὀριοθετήσῃ κριτικὰ τὶς προϋποθέσεις τοῦ τεχνικοῦ πνεύματος ὡς στάσης ζωῆς, ποὺ ἀναζητεῖ τὴ λύτρωση στὸ κτιστό, καὶ νὰ ἀναγγεῖλει μίαν αὐθεντικὴ πρόταση ζωῆς σὲ ἓναν πλανήτη ποὺ κινδυνεύει μὲ ὀλοκληρωτικὴ καταστροφή. Καὶ ὁ θεολογικὸς λόγος τῆς Ἐκκλησίας καλεῖται, γιὰ ἀκόμη μίαν φορά, νὰ περισώσει καὶ νὰ ἀναδείξῃ τὴν ἀξία τῆς ὕλης καὶ τοῦ σώματος, «ὐπὲρ ὧν» ὁ Χριστὸς ἐτέθη, «ἀπέθανε» (*Ρωμ.* 5, 8) καὶ Ἀνέστη, ὀριοθετώντας τὴ ζωηφόρο ἀλήθεια τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς.

Ἀλέξανδρος Ἰω. Κατσιάρας
Γραμματεὴς τῆς Ὁργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς

Τετάρτη, 11 Ὀκτωβρίου
(Μητροπολιτικὸς Ἱερός Ναὸς Ἀθηνῶν)
Τελετὴ Ἑναρξης¹

18.30-19.00: Κήρυξη τῆς ἑναρξης τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου² παρουσία

τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου
τῆς Α.Ε. τῆς Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας Κατερίνας Σακκελαροπούλου
τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.
Ἱερωνύμου Β΄

Προκαθήμενων καὶ Ἐκπροσώπων τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἡγεσίας

19.00-19.30: Κεντρικὴ διάλεξη

Χρυσόστομος Σταμούλης (Κοσμήτορας Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.)

Ἀπὸ τὸν ὑλικὸ στὸν ἄυλο κόσμο: Πῶς φθάσαμε ὡς ἐδῶ;

1. Λόγω περιορισμένου χώρου, στὴν ἐπίσημη Τελετὴ Ἑναρξης θὰ παραστοῦν μόνον ὅσοι ἔχουν λάβει ὀνομαστικὴ πρόσκληση. Ὡστόσο, ὅλες οἱ ἐπόμενες συνεδρίες, ποὺ θὰ γίνουν στὸ Μέγαρο Μουσικῆς Ἀθηνῶν, θὰ εἶναι ἀνοιχτὲς γιὰ ὅλους.

2. Οἱ Προκαθήμενοι καὶ οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν θὰ ἀπευθύνουν χαιρετισμὸ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Συνεδρίου.

Πέμπτη, 12 Ὀκτωβρίου
Μέγαρο Μουσικῆς Ἀθηνῶν
(Αμφιθέατρο Νίκος Σκαλκώτας)

Α΄ Συνεδρία
*Διαβάζοντας και ἐρμηνεύοντας
τὴν πατερικὴ παράδοση στὶς μέρες μας*

Προεδρεῖο: Σεβ. Μητροπολίτης Νέας Σμύρνης κ. Συμεών –
Καθηγητῆς Κωνσταντῖνος Κορναράκης

9.30-9.50: **Μιλτιάδης Κωνσταντίνου** (Ὁμότ. Καθηγητῆς, Α.Π.Θ.)

*Ἡ ἐνότητα Παλαιᾶς και Καινῆς Διαθήκης ὡς προϋπόθεση ὀρθόδοξης
ἐρμηνευτικῆς τῆς Βίβλου: Παραδοσιακὴ και σύγχρονη Ἑρμηνευτικὴ
σὲ διάλογο*

9.50-10.10: **π. Sergio Mainoldi** (Διδάσκων, Università di Salerno)

*Ἡ Πατερικὴ θεολογία ἔναντι τοῦ Γνωστικισμοῦ ὡς ἐρμηνευτικὸ
κλειδί γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ σύγχρονου μετανθρωπισμοῦ*

10.10-10.30: Συζήτηση

10.30-10.50: **Paul Gavrilyuk** (Καθηγητῆς, St. Tomas University,
Minnesota)

*Τρεῖς ἐπαναπροσεγγίσεις τῆς πατερικῆς θεολογίας κατὰ τὸν 20ὸ αἰ.:
Φλωρόφσκυ, Λόσσκυ και Σμέμαν*

10.50-11.10: **Paul Ladouceur** (Διδάσκων, University of Toronto)

Πατερικὴ παράδοση και παραδοσιαρχία στὴ σύγχρονη Ὀρθοδοξία

11.10-11.30: Συζήτηση

11.30-12.00: Διάλειμμα γιὰ καφέ

Β΄ Συνεδρία

*Ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία καὶ Ἐκκλησία ἀπέναντι στὶς προκλήσεις
τῆς Ἱστορίας: προδικάζει τὸ παρελθὸν τὸ μέλλον;*

Προεδρεῖο: Σεβ. Μητροπολίτης Σύρου κ. Δωρόθεος –
Ὁμότ. Καθηγητῆς Γεώργιος Μαρτζέλος

12.00-12.20: **Δημήτρης Μόσχος** (Καθηγητῆς, Ε.Κ.Π.Α.)

*Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία στὸ πνευματικὸ τοπίο τῆς μετανεωτερι-
κότητας*

12.20-12.40: **Edward Siecienski** (Καθηγητῆς, Stockton University)

Ἡ Ἱστορία τῶν Δογμάτων ὡς οἰκουμενικὸ μέλημα

12.40-13.00: **Βασίλειος Μακρίδης** (Καθηγητῆς, Universität Erfurt)

*Ὁ Ὁρθόδοξος Χριστιανισμὸς μεταξὺ Νεωτερικότητας καὶ Μετα-
νεωτερικότητας: Κριτικὴ ἐπισκόπηση ἑνὸς πολὺπλευρου θέματος*

13.00-13.30: Συζήτηση

13.30-15.00: Διάλειμμα γιὰ φαγητὸ

Γ΄ Συνεδρία

Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία σήμερα

Προεδρεῖο: Σεβ. Μητροπολίτης Ἰλίου κ. Ἀθναγόρας –
Καθηγητῆς Νικόλαος Μαργιώρος

15.00-15.20: **Elias Assaad Kattan** (Καθηγητῆς, Münster Universität)

*Ὁρθόδοξη θεολογία καὶ φιλοσοφικὴ ἐρμηνευτικὴ: μιὰ σχέση προ-
βληματικὴ;*

15.20-15.40: **Χαράλαμπος Βέντης** (Ἀναπλ. Καθηγητῆς, Ε.Κ.Π.Α.)

*Ὁρθοδοξία καὶ αναστοχαστικὴ σκέψη: ἓνα ἀπόκρημνο μὰ ἐφικτὸ
θεολογικὸ τόλμημα*

15.40-16.00: **Στυλιανός Τσομπανίδης** (Καθηγητής, Α.Π.Θ.)

Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς σάρκωσης: ἡ συμβολὴ τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας στὴν οἰκουμενικὴ πορεία γιὰ μιὰ δίκαιη καὶ βιώσιμη κοινωνία

16.00-16.30: Συζήτηση

16.30-17.00: Διάλειμμα γιὰ καφέ

Δ΄ Συνεδρία

Ἡ Θεία Λατρεία στὴν ἐποχὴ τῆς ψηφιακῆς πραγματικότητας

Προεδρεῖο: Σεβ. Μητροπολίτης Κίτρους κ. Γεώργιος –
Καθηγητῆς Παναγιώτης Σκαλτσῆς

17.00- 17.20: **Basilius Groen** (Ὁμότ. Καθηγητῆς, University of Graz)

Διαδραστικὸ δίκτυο 2.0 καὶ ἡ «κάτωθεν λατρεία»

17.20-17.40: **Πανιερ. Ἐπίσκοπος Δυτικῆς Ἀμερικῆς κ. Μάξιμος** (Καθηγητῆς, Θεολογικὴ Σχολὴ Τιμίου Σταυροῦ Βοστόνης)

Εἰκονικὴ ἐπικοινωνία καὶ ἡ ἀλήθεια τῆς ὑπαρξῆς

17.40-18.00: **π. Στέφανος Ἀλεξόπουλος** (Αναπλ. Καθηγητῆς, Catholic University of America)

Ἡ θεία λατρεία μεταξὺ θεολογίας, εὐσέβειας καὶ ψηφιακῆς πραγματικότητας: μερικὲς σκέψεις καὶ προβληματισμοὶ

18.00-18.30: Συζήτηση

19.00: Μουσικὴ Ἐκδήλωση (Αἴθουσα Ἀλεξάνδρα Τριάντη)

«Γιὰ τὴν Οἰκουμένη»

Συναυλία παραδοσιακῶν τραγουδιῶν

διασκευασμένων γιὰ συμφωνικὴ ὀρχήστρα καὶ χορωδία,

σὲ πρώτη παγκόσμια ἐκτέλεση

Παρασκευή, 13 Ὀκτωβρίου
Μέγαρο Μουσικῆς Ἀθηνῶν (Ἀμφιθέατρο Νίκος Σκαλκώτας)

Ε΄ Συνεδρία

*Ένας καινούργιος «ψηφιακός» κόσμος:
ποῦ εἶναι τό «καλά λίαν»; (I)*

Προεδρεῖο: Σεβ. Μητροπολίτης Νέας Ἰωνίας κ. Γαβριήλ –
Καθηγητής Ἐμμανουήλ Καραγεωργούδης

9.30-9.50: Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος

Ὁ θεολογικὸς λόγος ἀνάμεσα στὴν ἄυλη πραγματικότητα καὶ τὸν ὄλισμὸ

9.50-10.10: Κωνσταντῖνος Πέτσιος (Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ἰωαννίνων)

Ἡ θέαση τοῦ κόσμου ὡς ὕπαρ: πρὸς μιὰ νέα μετα-φυσική;

10.10-10.30: π. Brandon Gallaher (Ἀναπλ. Καθηγητής, Exeter University)

Θεανθρωπισμὸς καὶ ἀνθρωποθεϊσμὸς: μιὰ Ὀρθόδοξη ἀπάντηση στὸν μετανθρωπισμὸ

10.30-11.00: Συζήτηση

11.00-11.30: Διάλειμμα γιὰ καφέ

Στ΄ Συνεδρία

*Τό «κατ' εἰκόνα» στὴν ἐποχὴ τῆς τεχνητῆς νοημοσύνης
καὶ τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας*

Προεδρεῖο: Σεβ. Μητροπολίτης Κεφαλληνίας κ. Δημήτριος –
Ἀναπλ. Καθηγητής Νικόλαος Ξιώνης

11.30-11.50: Παναγιώτης Χριστιᾶς (Ἀναπλ. Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Κύπρου)

Ἴσχύς, τεχνητὴ νοημοσύνη καὶ ἀπόφαση

11.50-12.10: **Τέλης Τύμπας** (Καθηγητής, Ε.Κ.Π.Α.)

*Τεχνολογία, Καπιταλισμός, Ιστορία: ό άσίγαστος πόθος μιās τεχνη-
τῆς νοημοσύνης, τα συσσωρευόμενα πάθη τῶν πλασμάτων τῆς φύσης*

12.10-12.30: Συζήτηση

12.30-12.50: **Χαράλαμπος Τσέκερης** (Έρευνητής Β', Ε.Κ.Κ.Ε.)

Ό άνθρωπινος έαυτός στή δίνη τῆς ψηφιακῆς πραγματικότητας

12.50-13.10: 12.50-13.10: **Mariyan Stojadinov** (Assoc. Professor,
University of Veliko Tarnovo)

Τεχνολογία και Άποξένωση

13.10-13.30: Συζήτηση

13.30-15.00 Διάλειμμα για φαγητό

Z' Συνεδρία

Έκκλησιολογικές προκλήσεις του μετανεωτερικού κόσμου

Προεδρείο: Σεβ. Μητροπολίτης Λαρίσης κ. Ίερώνυμος –

Όμότ. Καθηγητής Βλάσιος Φειδᾶς

15.00-15.20: **π. Cyril Hovorun** (Καθηγητής, Stockholm University)

Πρόταση για μιᾶ Έκκλησιολογία του μέλλοντος

15.20-15.40: **π. Radu Bordeianu** (Άναπλ. Καθηγητής, Duquesne
University)

Έμπειρικῆ Έκκλησιολογία στην ψηφιακῆ εποχή

15.40-16.00: Συζήτηση

16.00-16.20: **David Heith-Stade** (Διδάσκων, Universität Wien)

*Πέρα από την Αύτοκεφαλία: Πρότυπα τοπικῆς έκκλησίας στην
κανονικῆ παράδοση για τῆ μετανεωτερικῆ εποχή*

16.20-16.40: Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Γρηγόριος (Καθ-
ηγητής, Ε.Κ.Π.Α.)

*Η έξω-κοσμικῆ φανέρωση μιᾶς ἄυλης πραγματικότητας στην ένυλη
και ἄυλη μετα-νεωτερικότητα*

16.40-17.00: Συζήτηση

17.00-17.30 Διάλειμμα για καφέ

Η΄ Συνεδρία

Ένας καινούργιος «ψηφιακός» κόσμος:
ποῦ εἶναι τό «καλά λίαν»; (II)

Προεδρεῖο: Σεβ. Μητροπολίτης Λαγκαδᾶ κ. Πλάτων –
Καθηγητῆς Ἀπόστολος Κραλίδης

17.30-17.50: **Χρῆστος Τερέζης** (πρ. Καθηγητῆς, Πανεπιστήμιο Πατρῶν)
*Όροι ἀνάγνωσης τῶν ἀλλοτριωτικῶν παρεμβάσεων τῆς σύγχρονης
τεχνολογίας στόν προσωπικό καί στόν συλλογικό βίο κατά τόν Jean
Francois Lyotard*

17.50-18.10: **Σεβ. Μητρ. Κρήνης Κύριλλος** (Καθηγητῆς, Ε.Κ.Π.Α.)
Εἰκονική καί ψηφιακή πραγματικότητα στίς ἄλλες θρησκείες

18.10-18.30: Συζήτηση

18.30-18:50: **Στέφανος Ζαφειρίου** (Καθηγητῆς, Imperial College,
London)

*Σκέψεις πάνω στίς Μεταφυσικές, Φιλοσοφικές καί Θεολογικές κατα-
βολές τῆς Τεχνητῆς Νοημοσύνης*

18.50-19.10: **Καλλιόπη Ρηγοπούλου** (Όμ. Καθηγήτρια, Ε.Κ.Π.Α.)
Τέχνη, τεχνολογία καί εἰκόνα

19.10-19.30: Συζήτηση

Σάββατο, 14 Ὀκτωβρίου Μέγαρο Μουσικῆς Ἀθηνῶν

Εἰδική διάλεξη (Ἀμφιθέατρο Νίκος Σκαλκώτας)
Προεδρεῖο: Καθηγήτρια Κίρκη Κεφαλέα

9.30-10.00: **π. Νικόλαος Λουδοβίκος** (Καθηγητῆς, Πανεπιστήμιο
Ἰωαννίνων)

*Ό Τεχνο-πίθηκος καί ἡ Ἀλήθεια: εἶναι δυνατή μιᾶ σύγχρονη ἐρμηνευ-
τική τῆς Ὀρθόδοξης Θεολογίας;*

10.10-10.15: Συζήτηση

10.15-14.00: Ανακοινώσεις σέ παράλληλες συνεδρίες

Αΐθουσα: MS 3.2

Πρόεδρος: Jelisei Heikkilä

(Δρ. Θεολογίας)

10.15-10.35: **Θεόφιλος Αμπατζίδης** (Δρ. Θεολογίας)

Τὸ αἶτημα τῆς ἀνθρώπινης ἀναβάθμισης ὡς πρόκληση τῆς Χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας

10.35-10.55: **Ἀχιλλέας Δελλόπουλος** (Δρ. Θεολογίας)

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ὄχι ὡς μετα-ἄνθρωπος ἀλλὰ ὡς κατὰ φύσιν ἄνθρωπος ἐν Χριστῷ: ἡ συμβολὴ τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογίας

10.55-11.15: **Δημήτριος Χοῖλου** (Δρ. Θεολογίας)

«Δεῦτε οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἔσται ἡ κεφαλὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ». Τεχνητὴ Νοημοσύνη καὶ πρόσωπο: ἐξέλιξη ἢ ὕβρις;

11.15-11.35: **Γεώργιος Κουννούσις** (Ε.ΔΙ.Π., Θεολογικὴ Σχολὴ Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου)

Ὁ νεώτερος ἄνθρωπος στὴν ψηφιακὴ ἐποχὴ: ἀνώνυμο ἄτομο ἢ ἐπώνυμο πρόσωπο;

11.35-12.00: Συζήτηση

Αΐθουσα: MS 3.3

Πρόεδρος: Νικόλαος Ἐμμ. Τζιράκης (Ὁμότ. Καθηγητής, Ε.Κ.Π.Α.)

10.15-10.35: **Παναγιώτης Θωμᾶ** (Δρ. Θεολογίας)

Ἀπὸ τὸ ἄυλο τῆς διαμεσολαβημένης ἐπικοινωνίας στὴν ψυχοσωματικὴ μέθεξι. Νύξεις γιὰ τὴ σημαντικότητά τῆς ἐνσάρκωσης στὸν σύγχρονο πολιτισμὸ

10.35-10.55: **Διονύσιος Σκλήρης** (Δρ. Ἑλληνικῶν Σπουδῶν)

Συνείδηση, σωματικότητά καὶ νοημοσύνη στὴν ἐποχὴ τοῦ Διαδικτύου τῶν πραγμάτων καὶ τῶν σωμάτων

10.55-11.15: **Ίωάννης Κουτσοσίμος** (Δρ. Θεολογίας)

Ὁ χρόνος τοῦ ἀνθρώπου, ὁ «τόπος» τοῦ Θεανθρώπου

11.15-11.35: **Σπυρίδων Βουγιουκλάκης** (Δρ. Θεολογίας)

Ἡ Τεχνητὴ Νοημοσύνη ἀπέναντι στὴν ὀρθόδοξη προσέγγιση τῆς ἔννοιας τοῦ προσώπου

11.35-12.00: Συζήτηση

Αἴθουσα: MS 3.4

Πρόεδρος: π. Ἀρίσταρχος Γκρέκας (Ἐπίκ. Καθηγητής, Ε.Κ.Π.Α.)

10.50-10.35: **Κωνσταντῖνος Κωτσιόπουλος** (Καθηγητής, Α.Π.Θ.)

Πολλαπλὴ Νεωτερικότητα; Ὑστερὴ Νεωτερικότητα ἢ Μετανεωτερικότητα; Κοινωνιολογικὲς καὶ θεολογικὲς ἀμφισημίες

10.35-10.55: **Κερασένια Παπαλεξίου** (Ε.ΔΙ.Π., Ε.Κ.Π.Α.)

Ἡ ἔντεχνος σοφία τῆς Ἀθηνᾶς στὸν μῦθο τοῦ Προμηθέα vs. τεχνικὸ πνεῦμα τῆς ὕστερης νεωτερικότητας

10.55-11.15: **Κωνσταντῖνος Σιδῶμος** (Δρ. Ἱατρικῆς)

Τεχνολογίες τοῦ μέλλοντος καὶ οἱ ἐπιδράσεις τους στὴν κοινωνία καὶ τὴν ἀνθρώπινη συμπεριφορὰ

11.15-11.35: **Ίωάννης Ξυδάκης** (Δρ. Θεολογίας)

Θρησκεία καὶ νεομυθολογικοὶ κόσμοι στὰ βιντεοπαιχνίδια

11.35-12.00: Συζήτηση

Αἴθουσα: MS II

Πρόεδρος: Ἀθανάσιος Καψάλης (Καθηγητής, Α.Ε.Α.Α.)

10.15-10.35: **Βασίλειος Τσίγκος** (Καθηγητής, Α.Π.Θ.)

Ὁ ἄνθρωπος ὡς «ὄλον» στὴν ὀρθόδοξη θεολογία καὶ ζωὴ (ἀπάντηση στὶς προκλήσεις τῆς ψηφιακῆς ἐποχῆς)

10.35-10.55: **Βασίλειος Χριστοδουλάκης** (Δρ. Νομικῆς)

Γενετικὰ σχεδιασμένη σωτηρία;

10.55-11.15: **Μαρία Παζάρσκη** (Ε.ΔΙ.Π., Α.Ε.Α.Α.)

Ὁ ἄνθρωπος ὡς δημιουργημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ Τεχνητὴ Νοημοσύνη

11.15-11.35: **Σταύρος Φωτίου** (Δρ. Θεολογίας)

Μία έκκλησιασική δυστοπία: τὸ ἐνδεχόμενο μιᾶς ψηφιακῆς ἐκκλησίας

11.35-12.00: Συζήτηση

Αἴθουσα: Ἀμφιθέατρο Νίκος Σκαλκώτας

Πρόεδρος: Ἀθανάσιος Γλάρος (Αναπλ. Καθηγητής, Ε.Κ.Π.Α.)

10.30-10.50: **Γεώργιος Στείρης** (Καθηγητής, Ε.Κ.Π.Α.)

Οἱ ἀνθρωπολογικὲς προκλήσεις τοῦ μετανθρωπισμοῦ

10.50-11.10: **Ἰωάννης Μαστρογεωργίου** (Εἰδ. Γραμματέας Μακροπρόθεσμου Σχεδιασμοῦ, Προεδρία τῆς Κυβέρνησης)

Τεχνητὴ νοημοσύνη καὶ Ἄνθρωπος, μιὰ ἀπόπειρα κατανόησης

11.10-11.30: **Δημήτριος Ὀρφανίδης** (Πρόεδρος Ἐφετῶν Αθηνῶν)

Homō sapiens ἢ cyborg sapiens; Τέταρτη Βιομηχανικὴ ἢ Πρώτη Βιοτεχνολογικὴ «Ἐπανάσταση»; ἀποσαφήνιση μιᾶς νέας μυθολογίας

11.30-12.00: Συζήτηση

12.00-12.30: Διάλειμμα γιὰ καφέ

Αἴθουσα: Ἀμφιθέατρο Νίκος Σκαλκώτας

Πρόεδρος: Γεώργιος Φίλιας (Καθηγητής, Ε.Κ.Π.Α.)

12.30-12.50: **Σεβ. Μητροπολίτης Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς κ. Νικόλαος**

Τεχνητὴ Νοημοσύνη (ChatGPT): Βιοηθικοὶ καὶ θεολογικοὶ προβληματισμοὶ

12.50-13.10: **Κωνσταντῖνος Μπελέζος** (Καθηγητής, Ε.Κ.Π.Α.)

Συζητώντας μὲ μιὰ μηχανὴ τεχνητῆς νοημοσύνης περὶ Ὁρθοδόξου Θεολογίας

13.10-13.30: **Ἀπόστολος Νικολαΐδης** (Ὁμότ. Καθηγητής, Ε.Κ.Π.Α.)

Ἡ σύγχρονη τεχνολογία ὡς θρησκευτικὸ ὑποκατάστατο

13.30-14.00: Συζήτηση

Αΐθουσα: MS 3.2

Πρόεδρος: π. Δημήτριος Μπαθρέλλος
(Έπισκέπτης Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Emory)

- 12.30-12.50: **Άντώνης Σμυρναΐος** (Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας)
Έπιστημονικό φαντασιακό και Όρθόδοξη Θεολογία: σύγκλιση, συν-οδοιοπορία ή αντίστιξη;
- 12.50-13.10: π. **Άμφιλοχίος Μήλτος** (Δρ. Ιστορίας και Θεολογίας)
Η πραγμάτωση της Έκκλησίας στην εποχή της άυλης πραγματικότητας
- 13.10-13.30: **Τριαντάφυλλος Μπολτέτσος** (Δρ. Θεολογίας)
Η ποιμαντική της Έκκλησίας στην ύστερη νεωτερικότητα
- 13.30-13.50: **Μάκης Άνδρονόπουλος** (Δημοσιογράφος – Συγγραφέας)
Η άθεατη πλευρά της τεχνολογίας στον δημόσιο χώρο και η συσκότιση της δημοκρατίας. Ο ρόλος της Έκκλησίας στην εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης
- 13.50-14.00: Συζήτηση

Αΐθουσα: MS 3.3

Πρόεδρος: π. Παντελεήμων Τζορμπαζόγλου (Δρ. Βυζαντινολογίας)

- 12.30-12.50: **Πέτρος Παναγιωτόπουλος** (Έπίκ. Καθηγητής, Α.Π.Θ.)
Θεολογικοί και φιλοσοφικοί προβληματισμοί για τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στο ένοριακό περιβάλλον
- 12.50-13.10: **Άντώνης Τουλούμης** (Δρ. Αρχιτεκτονικής) – **Κατερίνα Μιχαλοπούλου** (Δρ. Αρχιτεκτονικής)
Η Όρθόδοξη λατρευτική έμπειρία: Συνάντηση της χωρικής και χρονικής διάστασης της σωματικότητας με την άυλη πραγματικότητα
- 13.10-13.30: **Βικτωρία Παντερή** (Δρ. Θεολογίας)
Η έπαναφορά τών κεκοιμημένων στην εικονική-ψηφιακή ζωή ως «ψυχοσωματική Άνάσταση»
- 13.30-14.00: Συζήτηση

Αΐθουσα: MS 3.4

Πρόεδρος: Δημήτριος Κυριαζής (Δρ. Ίατρικῆς)

12.30-12.50: Γεώργιος Παναγόπουλος (Καθηγητής, Α.Ε.Α.Α.)

Ρωσικός «κοσμισμός» και σύγχρονος «διανθρωπισμός» (trans-humanism): Η δυστοπική έσχατολογία του Ν. Φ. Φιοντόροφ (1828-1903) και ἡ σύγχρονη φουτουριστική τεχνολατρία ὑπὸ ὀρθόδοξο θεολογικό πρίσμα

12.50-13.10: Δημήτρης Οὐλῆς (Δρ. Θεολογίας)

«Όχι χωρὶς τὸ κινητό μου»: Προλεγόμενα σὲ μιὰ ἐπικοινωνιακὴ θεο-λογικὴ ἀνθρωπολογία

13.10-13.30: π. Αὐγουστῖνος Μπαῖραχτάρης (Αναπλ. Καθηγητής, Π.Α.Ε.Α.Κ.)

Μετα-νεωτερικότητα, τεχνολογικὴ ἐξέλιξη και σύγχρονος ἄνθρωπος: ἡ πτώση τοῦ τείχους τοῦ Βερολίνου και ἡ ἀνοδος τῆς ἐξατομικευμένης ιδιωτικότητας

13.30-14.00: Συζήτηση

Αΐθουσα: MS II

Πρόεδρος: Ἐμμανουὴλ Δουνδουλάκης (Καθηγητής, Π.Α.Ε.Α.Κ.)

12.30-12.50: Ἄννα Κόλτσιου-Νικήτα (Καθηγήτρια, Α.Π.Θ.)

Τὰ κείμενα τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας σὲ ψηφιακὴ μορφή: συνέπειες, προκλήσεις, προβληματισμοὶ

12.50-13.10: Μαντῶ Μαλάμου (Δρ. Συγκριτικῆς Φιλολογίας)

Μὲ τὸ δαχτυλίδι τοῦ Γύγη στὴ δύσκολη ἐφηβεία τοῦ 21ου αἰ.: συνέπειες τῆς τεχνολογικῆς προόδου στὴν εὐεπηρεάστη ἐφηβεία

13.10-13.30: Εἰρήνη Χριστινάκη (Καθηγήτρια, Ε.Κ.Π.Α.)

Τὰ δύο μανιφέστα τῆς Βιέννης (1929, 2019) και τὸ ζήτημα τῆς ρομποτομορφικῆς συμπεριφορᾶς

13.30-14.00: Συζήτηση

14.00-15.30: Διάλειμμα γιὰ φαγητὸ

Θ΄ Συνεδρία (Αμφιθέατρο Νίκος Σκαλκώτας)

Πίστη και έπιστήμη: έπαναπροσεγγίσεις και άναπροσδιορισμοί
Προεδρείο: Σεβ. Μητρ. Μάνης κ. Χρυσόστομος – Άναπλ. Καθηγητής
Χρήστος Καραγιάννης

15.30-15.50: **Gayle Woloschak** (Καθηγήτρια, Zygon Center for Religion and Science)

Πίστη, έπιστήμη και μυστήριο στην Όρθόδοξη Έκκλησία

15.50-16.10: **Χρήστος Χριστοδούλου** (Έπίκ. Καθηγητής, Ε.Μ.Π.)

Είναι ή έπιστήμη ούδέτερη;

16.10-16.30: **Βασίλης Καραποστόλης** (Όμότ. Καθηγητής, Ε.Κ.Π.Α.)

Όταν ή συνείδηση δελεάζεται από την όραση

16.30-17.00: Συζήτηση

17.00-17.30: Διάλλειμα για καφέ

Ι΄ Συνεδρία (Αμφιθέατρο Νίκος Σκαλκώτας)

*Η θεολογία μπροστά στα όντολογικά
και ήθικά διλήμματα τής τεχνολογίας*

Προεδρείο: Σεβ. Μητροπολίτης Μαρωνείας και Κομοτηνής
κ. Παντελεήμων – Άναπλ. Καθηγήτρια Βασιλική Σταθοκώστα

17.30-17.50: **Θεοφάνης Τάσης** (Διδάσκων, Alpen-Andria Universität)

Τεχνητή νοημοσύνη και ανθρώπινες αξίες

17.50-18.10: **Σταυρούλα Τσινόρεμα** (Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης)

Υπάρχουν και γιατί πρέπει να υπάρχουν ήθικά όρια στη χρήση των επιστημονικών έπιτευγμάτων και των τεχνολογιών;

18.10-18.30: Συζήτηση

18.30-18.50: **Δημήτρης Μπεκριδάκης** (ΜΑ Όρησκειολογίας, Ε.Κ.Π.Α.)

Deus ex machina: Όρησκειά και Θεολογία στην έποχή του Deus Technologicus

18.50-19.10: **Ζαμπία Ἀγριμάκη** (Δρ. Νεοελ. Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης)

Πέραν τῆς καλῆς καὶ τῆς κακῆς χρήσης. Ἡ «αὐτοεκπληρούμενη προφητεία» (;) τῶν ἀφηγήσεων ἐπιστημονικῆς φαντασίας

19.10-19.30: Συζήτηση

19:30 Πέρασ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου μὲ καταληκτῆρια τοποθέτηση ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Ὠρεῶν κ. Φιλόθεο

Κυριακή, 15 Ὀκτωβρίου

7.00-10.30: **Θεία Λειτουργία** (Μητροπολιτικὸς Ἱερός Ναὸς Ἀθηνῶν)³

3. Μετὰ τὸ πέρασ τῆς Θείας Λειτουργίας θὰ ὑπάρξει ξενάγηση γιὰ τοὺς ὁμιλητὲς τοῦ συνεδρίου στὸ Κειμηλιαρχεῖο τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν πρωτοπρ. Θωμᾶ Συνοδινό.